

Wsparcie ucznia powracającego

Polskie dzieci i młodzież powracający wraz z rodzicami z zagranicy są grupą bardzo zróżnicowaną. Różnią się dotychczasowymi doświadczeniami, aktualną sytuacją życiową w jakiej są ich rodziny, a wreszcie stopniem znajomości języka polskiego. Tym co tę grupę łączy jest natomiast konieczność uzyskania wsparcia zarówno ze strony rodziców i rodzin, jak i ze strony szkoły. Rodzice/ opiekunowie mogą przygotować dzieci na zmianę, ale potrzebują bliskiej współpracy z instytucją szkoły oraz kadrą nauczycielską.

Poniżej znajduje się lista zadań dla rodziców/ opiekunów oraz szkoły i nauczyciela prowadzącego. Podjęcie wymienionych działań z pewnością zmniejszy poziom stresu wynikającego z nieuchronnych trudności występujących w procesie adaptacji do nowego środowiska

Rodzice/ opiekunowie:

Przed przyjazdem do Polski

- przygotowanie dziecka na wyjazd z kraju zamieszkania na poziomie pełnej informacji o tym co czeka je po powrocie do Polski (np. gdzie zamieszka rodzina) i włączenie dziecka w proces przeprowadzki – np. pakowanie,
- przygotowanie na poziomie emocjonalnym (pożegnanie się z przyjaciółmi dziecka/ klasa szkolna a także miejscami – warto przygotować pamiętnik – np. zbiór zdjęć miejsc i grupy znajomych dziecka). Przygotowanie listy pytań i obaw co do nowego miejsca i przedyskutowanie ich z dzieckiem,
- przeprowadzenie wywiadu w miejscu do którego przeprowadza się rodzina (np. wśród znajomych/ rodziny) – czy w nowym miejscu są dzieci w podobnym wieku, a jeśli tak, to podjęcie próby wcześniejszego nawiązania z nimi kontaktu jeszcze przed powrotem do Polski,
- zdobycie informacji na temat szkoły i kołek zainteresowań – czy jest możliwość kontynuacji zainteresowań dziecka w nowej szkole,
- jeśli dziecko chodziło do polskiej szkoły sobotniej w kraju zamieszkania lub było edukowane w języku polskim – przygotowanie informacji

o dotychczasowej edukacji dziecka od nauczyciela prowadzącego – aby można było przedstawić taki dokument w polskiej szkole po przyjeździe.

Po przyjeździe do Polski

- odwiedzenie z dzieckiem nowej szkoły w celu wspólnego „oswojenia” tego miejsca,
- od momentu podjęcia decyzji o powrocie – praca z dzieckiem nad językiem polskim i intensywna praca już po powrocie. Dziecko szybko nauczy się języka, ale potrzebuje jednak wsparcia rodziców,
- spotkanie z Dyrekcją szkoły oraz wychowawcą i ustalenie sposobu pracy z dzieckiem, tego co szkoła jest w stanie zapewnić. Gdy są wskazania – prośba o skierowanie do poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- przygotowanie się na reakcje, jakie może przeżywać dziecko na zmianę miejsca zamieszkania.

Szkoła /Dyrekcja

- wywiad z rodzicami dziecka na temat wcześniejszej edukacji, ustalenie zakresu materiału i poziomu kompetencji dziecka,
- zorganizowanie spotkania z pedagogiem lub psychologiem szkolnym,
- uwzględnienie specjalnych potrzeb edukacyjnych dziecka – zorganizowanie współpracy między nauczycielami różnych przedmiotów oraz rodzicami/opiekunami,
- przygotowanie wychowawcy na przyjęcie dziecka (historia dziecka, doświadczenia edukacyjne, wprowadzenie do nowej grupy, plan pracy).

Nauczyciel wychowawca

- pomoc w adaptacji nowego dziecka w szkole (zapoznanie z budynkiem szkoły, zasadami panującymi w szkole),
- przygotowanie klasy na przyjęcie nowego dziecka lub jeśli jest to początek roku zadbanie o przedstawienie się dzieci / integracje klasy,
- wspólne ustalenie/ przypomnienie zasad panujących w szkole/ klasie (dobrze, żeby były one wypisane lub przedstawione na obrazkach),

- wprowadzenie systemu wsparcia dla nowych dzieci – dzieci, które już uczą się w tej szkole, klasie od dawna niech będą przewodnikami/ pomocnikami w życiu szkoły/ klasy,
- wsparcie nowych dzieci poprzez znalezienie ich silnych stron, dzięki którym mogą być w klasie postrzegane nie tylko jako słabe (np. pod względem znajomości języka polskiego), ale też jako posiadające jakieś inne ważne umiejętności, którymi mogą się podzielić z innymi uczniami w klasie (np. biegła znajomość języka obcego),
- poinformowanie innych nauczycieli uczących w klasie o specjalnych potrzebach edukacyjnych dziecka,
- współpraca z pedagogiem lub psychologiem szkolnym – upewnienie się czy posiadają oni wiedzę na temat reakcji psychologicznych dziecka na zmianę miejsca zamieszkania i wykorzenia z dotychczasowego kręgu koleżeńskiego,
- współpraca z rodzicami/ opiekunami dziecka – ustalenie zasad współpracy i komunikacji.

Poniżej przykład historii uczennicy, w wypadku której ani rodzice, ani szkoła nie dokonali stosownego przygotowania.

Państwo Nowak są lekarzami i rodzicami Kasi. W 2004 roku wyjechali do Wielkiej Brytanii, żeby podjąć pracę w brytyjskiej służbie zdrowia. Kasia miała wtedy 5 lat i chodziła do przedszkola. Po przyjeździe do jednego z miast na północy kraju pod koniec lipca, Kasia została z mamą w domu przez miesiąc i na początku września poszła do szkoły.

Od lipca 2004 minęło 9 lat. W 2008 roku urodziła się druga córka państwa Nowak, Maja. W 2013 roku państwo Nowak podjęli decyzję o powrocie do Polski. Po zakończeniu roku szkolnego w lipcu 2013 roku wrócili do kraju. Głównym powodem ich powrotu była oferta pracy, którą otrzymał pan Nowak. Obie córki zostały poinformowane o wyjeździe tydzień przed zakończeniem roku szkolnego. Rodzice chcieli, żeby to była niespodzianka. Na pytanie o wakacje, pani Nowak odpowiedziała, że spędzą je w nowym domu na wsi, cała rodzina wyjechała dzień po

zakończeniu roku szkolnego, rodzice byli bardzo zajęci przeprowadzką, nie mieli czasu na pożegnalne spotkania.

Po przyjeździe do Polski państwo Nowak razem z córkami zamieszkali w małej miejscowości oddalonej od Gdańska o ok 50 km w dużym domu z ogrodem. Dziewczynki spędziły wakacje z mamą, nie udało im się poznać miejscowych dzieci w ich wieku.

Młodsza córka Maja została zapisana do miejscowego przedszkola, a starsza córka Kasia do gimnazjum. Wychowawczyni Kasi została poinformowana, że do jej klasy dołączy nowa uczennica: Kasia Nowak.

Po pierwszym tygodniu nauki Kasia spędziła sobotę i niedzielę dzwoniąc do swoich koleżanek w Anglii i opowiadając o nowej szkole. Była zarówno podekscytowana nową szkołą, ale też obawiała się tego „jak będzie w tej nowej szkole”. Nie wiedziała czego się spodziewać, wszystko było nowe i nieznanne. Szybko okazało się, że Kasia ma trudności z wypowiedaniem się podczas lekcji. Nie zna odpowiedniego słownictwa, a klasa często reaguje śmiechem. Nauczyciele traktowali ją jako ciekawy przypadek w gronie uczniów i żartowali z jej „słodkich” błędów językowych, komentując to na forum klasy.

Klasa Kasi, to zgrana grupa dzieci, która sprawnie funkcjonuje jako zespół. Kasia czuła się tam na uboczu. Nie potrafiła nawiązać znajomości z innymi. Nie była „na bieżąco”: nie wiedziała, jakiej muzyki się teraz słucha ani gdzie się chodzi po lekcjach. Nie była zapraszana przez młodzież na ich spotkania.

Podczas lekcji często bywała rozkojarzona, nie potrafiła się skupić. Wychowawczyni wezwała mamę na spotkanie, ponieważ miała poczucie, że Kasia okazuje ostentacyjny brak zainteresowania lekcjami dlatego, że przyjechała z zagranicy. Kasia próbowała wytłumaczyć mamie, że się stara, ale wolałaby wrócić do swojej starej szkoły w Wielkiej Brytanii.

Pewnego dnia jedna z dziewcząt w klasie zażartowała z Kasi podczas przerwy. Kasi reakcja była nagła - próbowała uderzyć koleżankę. Po tym incydencie

wychowawczynie zaproponowała wizytę u szkolnego pedagoga, która jednak nie wpłynęła na zmianę w zachowaniu Kasi ani na jej wyniki w nauce.

W domu Kasia skarżyła się na bóle głowy, które mama tłumaczyła jako przesilenie jesienne i nadmierne spędzanie czasu na portalach społecznościowych z koleżankami z poprzedniej szkoły. Mama postanowiła ograniczyć Kasi dostęp do Internetu, co poskutkowało kłótniami między mamą i Kasią.

Kasia często zamykała się w swoim pokoju i płakała. Mama tłumaczyła to dorastaniem i problemami nastolatki. Koleżanki Kasi z poprzedniej szkoły przestały się z nią kontaktować, ponieważ zajęte były swoimi problemami i życiem, które toczyło się bez Kasi. Jej opowieści o życiu w małej miejscowości w Polsce nie były dla nich interesujące.

Wszelkie próby zaangażowania Kasi w życie domowe i pomoc w opiekę nad młodszą siostrą kończyły się niechęcią i płaczem Kasi. Wcześniej Kasia chętnie spędzała czas z młodszą siostrą, teraz nie miała na to ochoty.

Pod koniec października Kasia zachorowała – była przeziębiona i nie była w szkole przez kilka dni. Po powrocie do szkoły okazało się, że Kasię bardzo boli brzuch. Szkolna pielęgniarka odesłała ją do domu, gdzie wszelkie objawy minęły.

Następnego dnia Kasia nie chciała iść do szkoły. Płakała i prosiła mamę, żeby mogła zostać w domu bo nie czuła się przygotowana do sprawdzianu z matematyki. Pani Nowak poszła do szkoły, żeby spotkać się z wychowawczynią i dowiedzieć się jak pomóc córce, co powinna zrobić w tej sytuacji, mając na uwadze niskie oceny Kasi i brak jej umiejętności interpersonalnych. Wychowawczynie zaproponowała, żeby Kasia przeszła na indywidualny tok nauczania.

W historii tej pokazano jakie braki w adekwatnym reagowaniu na pojawiające się problemy, powstały na poziomie reakcji szkoły, rodziny oraz przygotowania samej Kasi do czekającej ją zmiany. I tak kolejno:

- rodzina – rodzice nie przygotowali Kasi na wyjazd; nie zadbali o to, aby dziewczynka poznała po przyjeździe do Polski dzieci w swoim wieku zanim

- pójdzie do szkoły; rodzice nie widzieli symptomów szoku kulturowego – trudności z jakimi mierzy się dziecko;
- szkoła – brak było przygotowania placówki i kadry nauczycielskiej do przyjmowania dzieci z rodzin powracających – wystąpiło traktowanie dziecka jak urodzonego i wychowanego w polskim systemie edukacji: brakowało mechanizmów integracji nowej uczennicy, o tak specyficznych doświadczeniach, w klasie, brak dodatkowych godzin edukacyjnych, oraz indywidualnego podejścia do potrzeb edukacyjnych dziecka;
 - uczennica – nie otrzymała wiedzy o tym jakie będzie jej nowe środowisko oraz o potencjalnych trudnościach, których może doświadczyć. Przeżywane trudności okazywała poprzez: płaczliwość, wycofanie, problemy z koncentracją, tęsknotę i chęć kontaktu z koleżankami z brytyjskiej szkoły, werbalizację chęci powrotu do Wielkiej Brytanii, kłótność, choroby, agresję wobec koleżanek.

Kasia prezentowała niektóre z symptomów przeżywanych trudności adaptacyjnych. Oprócz tego u dzieci i młodzieży mogą wystąpić też: trudności w posługiwaniu się terminologią z zakresu poszczególnych przedmiotów szkolnych, „niegrzeczne zachowanie” – bunt, różnego rodzaju alergie, autoagresja, używki, ucieczka w świat wirtualny, zachowania ryzykowne, zaburzenia odżywiania, ucieczki z domu, a u młodszych dzieci również moczenie nocne,

Jeżeli rodzice byliby świadomi konsekwencji i przygotowali dziecko do zmiany oraz je wspierali jednocześnie z otrzymywanym wsparciem od strony szkoły – główna bohaterka tej historii nie przeżyłaby sytuacji edukacji w polskiej szkole w tak stresujący sposób, reagując najpierw frustracją, a później złością i agresją. Dlatego tak ważne jest, aby wiedza o konsekwencjach migracji nie ograniczała się tylko do trudności wyjazdowych, kłopotów ze znalezieniem pracy, wynajęciem mieszkania i „oswojeniem” nowego miejsca. Konieczne jest, aby w centrum uwagi i nauczycieli i rodziców znalazła się konieczność zrozumienia sytuacji powracającego do Polski dziecka i zdobycie wiedzy o tym jak można mu pomóc.